

РОЛЬ І МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ» В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Науково-технічний прогрес поряд з благами приніс людству, на жаль, і чисельні лиха. Людина – творець науково-технічного прогресу – стала його заручником. Щорічно в Україні на виробництві травмується 140 тисяч чоловік з них близько 2500 гине і 5000 отримує професійні захворювання. Під час виробничої практики травмується десятки учнів професійно-технічних училищ та загальноосвітніх шкіл.

Традиційний аналіз основних причин травматизму свідчить про низький рівень організації виробництва, трудової та виробничої дисципліни, порушення вимог нормативних актів про охорону праці, а також про низький рівень знань з охорони праці.

Тому метою вивчення дисципліни «Основи охорони праці» у ВНЗ є надання знань, умінь, здатностей (компетенцій) для здійснення ефективної професійної діяльності шляхом забезпечення оптимального управління охороною праці на підприємствах (об'єктах господарської, економічної та науково-освітньої діяльності), формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях (згідно з Типовою навчальною програмою розробленою відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 21.10.2010 р. № 969/922/216.).

Таким чином, завдання вивчення дисципліни «ООП» полягає у набутті студентами знань, умінь і здатностей (компетенцій) ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантуванням збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.

Проте Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.05.2014 р. № 590 дію Наказу № 969/922/216 скасовано. Метою даного розпорядження МОН України передбачає надання повної автономії вищим навчальним закладам у встановленні обсягів та структури підготовки з навчальних дисциплін «Основи охорони праці», «БЖД» відповідно до характеру майбутньої професійної діяльності студентів.

Керівництво деяких педагогічних ВНЗ відразу ж сприйняло Розпорядження № 590, як команду «діяти» і дехто, навіть, спромігся скасувати викладання зазначених дисциплін, супроводжуючи це змінами навчальних планів. Крім того, більшість деканатів ВНЗ об'єднали дві дисципліни в один інтегрований курс «Безпека життєдіяльності та охорона праці», ще при цьому суттєво скоротивши обсяг аудиторних годин. Мабуть, це рішення було аргументоване тим, що гуманітаріям непотрібні знання з охорони праці. Проте якщо ВНЗ має на меті підготувати спеціаліста, який може займати посаду керівника підприємства або заступника директора, то, згідно «Довідників кваліфікаційних характеристик професій» (за галузями), він повинен: «знати і виконувати правила і норми охорони праці, виробничої санітарії, протипожежного захисту».

Таким чином, тільки спеціаліст, що на високому рівні володіє всім комплексом знань питань охорони праці, має моральне і фактичне право очолювати виробничі

колективи, керувати людьми на виробництві, в офісі, в установі чи організації, видавати підлеглим та колегам виробничі завдання, організовувати виробничий процес.

Аналіз проблеми вивчення стану викладання «Основи охорони праці» у ВНЗ виявила суперечність між задекларованою державою позицією щодо необхідності підготовки спеціалістів у відповідності з вимогами освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійних програм та галузевих стандартів вищої освіти з охорони праці та скороченням навчального навантаження на цю підготовку.

Враховуючи нинішні реалії життя, курс «Основи охорони праці» не повинен скорочуватися або інтегруватися в інші дисципліни. Адже, в системі підготовки фахівців технологічного напрямку вивчення дисципліни «ООП» особливо важливе, оскільки вчитель технологій несе особисту відповідальність за збереження життя і здоров'я учнів під час навчально-виховного процесу; відповідає за безпечне проведення навчально-виховного процесу; повинен вміти проводити інструктажі з учнями з охорони праці під час навчальних занять у майстернях; повинен вміти проводити профілактичну роботу щодо запобігання травматизму серед учнів.

Діяльність вчителів освітньої галузі «Технологія» передбачає, що на кожному уроці учнями має бути виконана практична робота. Таким чином, майбутніх вчителів технологій необхідно мотивувати на кожному уроці звертати увагу на дотримання учнями правил безпечної роботи у навчальних майстернях, основ гігієни праці та виробничої санітарії, навчати їх безпечним прийомам роботи із верстатами та інструментами, ознайомлювати із заходами попередження виробничого травматизму, звертати увагу на дотримання правил електробезпеки та пожежної безпеки.

Аналіз типових навчальних програм, які визначають зміст й обсяг знань студентів, а також на основі компетентностей з нормативної дисципліни «Основи охорони праці» для ВНЗ, дозволив визначити наступні основні очікувані результати навчання, що дозволять майбутнім вчителям освітньої галузі «Технологія» здійснювати фахову діяльність:

1. Застосувати положення галузевих та міжгалузевих нормативно-правових актів з охорони праці у своїй професійній діяльності;
2. Планувати заходи з профілактики травматизму серед учнів та усувати можливі причини нещасних випадків у навчальних майстернях;
3. Здійснювати методичне забезпечення і проведення інструктажів охорони праці з учнями;
4. Оцінювати дотримання санітарно-гігієнічних вимог до навчальних закладів, забезпечувати нормальні метеорологічні умови у навчальних майстернях;
5. Дотримуватись вимог безпеки до навчально-виробничого обладнання, технологічних процесів та організовувати безпечне виконання учнями трудових прийомів;
6. Організувати атестацію робочих місць майстерень за умовами праці, та встановлювати комплексну оцінку їх впливу на здоров'я і працездатність учнів;
7. Передбачати виконання комплексу заходів щодо забезпечення електробезпеки та пожежної безпеки під час проведення уроків трудового навчання.

Система фахової підготовки вчителів освітньої галузі «Технологія» у вищих навчальних закладах, відповідно до соціально-економічних перетворень, зазнає змін. Тому метою вищої освіти сьогодні є підготовка фахівців, що володіють професійними компетентностями з охорони праці, та здатні дотримуватись вимог безпеки до виробничого обладнання, технологічних процесів та організовувати безпечне виконання робіт.